

WASABLADET.

N:o 30.

Lördagen den 29 Juli

1865.

Pris på utgifningsorten: hel årgång 4 mark 80 penni, half årgång 2 m. 40 p., tre månader 1 m. 20 p. — Annonser inlemnas på S. B. Unggrens boktryckeri och införas å 8 penni per rad med wanlig annonsstil; dock införas ingen annons under 20 penni.

— Storskär den 20 juli. Då en lusttur öfverflyttat infändaren till detta skär, hwar öfver traditionen redan i sekler spridit sitt historiska skimmer, torde en närmare beskrifning öfver detsamma icke mottagas utan intresse. Storskär ligger omkring 5 mil från fasta landet, $\frac{1}{2}$ mil norrom Rönnskärs båk *) och utgör en af Wasa skärgårds yttersta utposter åt sydwest. Till sitt område räknas skäret till Malax socken, hwars rå mot nordwest löper öfver dess nordliga del. Storskär omtalas redan i senatsarkivets äldsta räkenskaper från 1500-talet, såsom Mustasaari böndernes förnämsta fiskarläge wid strömmingsfisket, och förekommer då under namn af Kirkegardsskäret. För jemnförelsens skull må nämnas att t. ex. år 1564 bedrefs strömmingsfisket wid nämnda skär af icke mindre än 76 bönder med 120 skötnät i 38 båtar. Höstetid fängades inwid skäret äfwen skälar med nät. I början af detta århundrade lærer skäret varit någon tid åtminstone alldeles öfvergifwet af fiskare. Innewarande sommar fiska wid Storskär Malaxboer i 8 båtar, utom några båtlag från Sundom, hwilka arrendera sitt fiskewatten af kronan. Wid pass 2 werst i längd och 1 i bredd företer skäret för ögat ett ganska kalt och ödsligt yttre, hwilket härrör af dess totala brist på egentlig skog. De enda trädslag som förekomma äro owanligt lågwexta alar och rönnar; föröfrigt är vegetationen och floran ganska rik. Ungefär midt på skäret reser sig en af kullerstenar och sand hopad höjd eller ås, hwilken erbjuder en ganska widsträckt utsigt såväl öfver skäret som de omgifwande watten, hwilkas jemna beröring med Ilmarinens werldskända smide knappast störes af en swag landkänning åt Wargö skärgård i SO, åt Wallgrund i ONO och af Norrskärs fyr i NNW. På denna kala höjd finnes den enligt traditionen af Finlands sista katolska biskop under hans flykt för Kristian Tyrann anlaggda och inwigda grafgården af owal form, omgifwen af en knapt alns hög stenmur af uppkastade med mörk mossa öfwerlupna kullerstenar. Denna inhägnad är omkring 48 alnar i längd från N. till S. och wid pass 20 alnar bred. Muren är försedd med 3 portar eller rättare afbrott i muren af $1\frac{1}{2}$ alns bredd, åt S., N. och S. Wid östra ingången finnes en Malax moderkyrka tillhörig fattigbössja, uppställd senast 1844. Snom grafgården finnes inalles 5 stenkummel, af hwilka det sydligaste är störst, i sitt nuwarande skick wid pass 2 alnar högt och 6 alnar i diameter. Under detta kummel, lyder sägen, begrofwos wid planens inwigning twänne „fröknar“, hwilka enwist uppgifwas varit biskopens döttrar. Kumlet

Denna beskrivande artikel om Storskär i

mitten av 1800-talet var införd i Wasabladet 29 juli 1865. Tyvärr finns ingen underskrift, inget namn på författaren under artikeln. Allt tyder ändå på att det är **Johannes Reinhold Aspelin** (1842–1915), prästson i Malax, som skrivit den. Hans far **B.H.R. Aspelin**, kyrkoherde i Malax 1862–1869, när han avled, hans bror Manne var anställd på Wasabladet. J.R. Aspelin blev 1885 Finlands första statsarkeolog.

Johannes Klockars skriver i *Första Boken om Malax* att J.R. Aspelin avfattat en beskrivning om Storskär vid sitt besök år 1865.

Avskrift av artikel i Wasabladet Lördagen den 29 juli 1865.

— Storskär den 20 juli. Då en lusttur öfverflyttat insändaren till detta skär, hwaröfver traditionen redan i sekler spridit sitt historiska skimmer, torde en närmare beskrifning öfver detsamma icke mottagas utan intresse.

Storskär ligger omkring 5 mil från fasta landet, $\frac{1}{2}$ mil norrom Rönnskärs båk *) och utgör en af Wasa skärgårds yttersta utposter åt sydwest. Till sitt område räknas skäret till Malax socken, hwars rå mot nordwest löper öfver dess nordliga del. Storskär omtalas redan i senatsarkivets äldsta räkenskaper från 1500-talet, såsom Mustasaari böndernes förnämsta fiskarläge wid strömmingsfisket, och förekommer då under namn af Kirkegardsskäret.

För jemnförelsens skull må nämnas att t.ex. år 1564 bedrefs strömmingsfisket wid nämnda skär af icke mindre än 76 bönder med 120 skötnät i 38 båtar. Höstetid fängades inwid skäret äfwen skälar med nät. I början af detta århundrade lærer skäret varit någon tid åtminstone alldeles öfvergifwet af fiskare. Innewarande sommar fiska wid Storskär Malaxboer i 8 båtar, utom några båtlag från Sundom, hwilka arrendera sitt fiskewatten af kronan. Wid pass 2 werst i längd och 1 i bredd företer skäret för ögat ett ganska kalt och ödsligt yttre, hwilket härrör af dess totala brist på egentlig skog. De enda trädslag som förkomma äro owanligt lågwexta alar och rönnar; föröfrigt är vegetationen och floran ganska rik. Ungefär midt på skäret reser sig en av kullerstenar och sand hopad höjd eller ås, hwilken erbjuder en ganska widsträckt utsigt såväl öfver skäret som de omgifwande watten, hwilkas jemna beröring med Ilmarinens werldskända smide knappast störes af en swag landkänning åt Wargö skärgård i SO, åt Wallgrund i ONO och åt Norrskärs fyr i NNW.

På denna kala höjd finnes den enligt traditionen af Finlands sista katolska biskop under hans flykt för Kristian Tyrann anlaggda och inwigda grafgården af owal form, omgifwen af en knapt alns hög stenmur af uppkastade med mörk mossa öfwerlupna kuller-

har, såsom äfwen des yttre antyder, i senaste tider 2 gånger af besökare blifwit delwis uppkastad. Hwardera gången sägas mynt blifwit funna, af hvilka det äldsta af en fiskare uppgafs varit öfwer 300 år gammalt, de öfriga yngre. Troligtwis ha dessa mynt gått ett lika okändt öde till möte, som, såwidt wi weta, de mynt hvilka uppgifwas blifwit funna wid den senaste gräfningen på Korsholms wallar, äfvensom wid en planering för några 10:tal år sedan å Kapellbacken, då de derstädes befintliga oundersökta ruinerna efter ett kapell, den svenska kulturens i södra Österbotten troligen äldsta historiska minne, tanklöst förstördes. De öfriga kumlen äro knapt öfwer 3 alnar i diameter och höja sig föga öfwer marken. Stenarne i dem hafwa samma åldriga färgläggning som de å muren, utom i det ostligaste, under hwilket 1844 begrofs en drunknad Sundombo. Några steg utanför södra ingången finnas med små kullerstenar afbildad den s. k. „jungfrudansen“, ett slags rund labyrinthplan af omkring 10 alnars diameter. Äfwen denna stenläggning har ett åldrigt utseende. Jungfrudansen, ehuru af wexlande form, finnes sålunda tecknad på åtskilliga andra skär i Malax skärgård. Om dessa stenläggningars ursprung upplyser ingen tradition. I Wörå uppgifwas fiskarbarnen såsom desammas upphof. Några kummel, som förekomma på höjden å öns norra och östra kuster, äro uppkastade af skälskyttar. På Finnskatan äfvensom en annan udde å öns östra sida finnas lemningar efter små provisionella stenboningar, som enligt sägen begagnats af finnar, hvilka fordom fiskat wid Storskär. Äfwen näfverskor skola ännu påhittats efter dem. De nuwarande fiskarstugorna ligga på hwardera sidan om norra inloppet till det nästan uppgrundade sund på skärets östra sida, i hwilket biskopens skepp berättas hafwa legat för ankar. Såsom bekant är, flyktade den olycklige Kurck undan Sewerin Norrby först till Raumo och sedan till Nerpes från hwars skärgård han afseglade den 22 juli 1522, för att snart derpå finna sin sista asyl bland böljorna i Ålands haf. På denna sorgliga färd åtföljdes Arwid Kurck af många andra flyktingar, män och fruntimmer af Finlands ädlaste familjer, hvilka delade hans tragiska öde. Att Storskär genom sin närhet till Wargö, som i ekklesiastikt hänseende hörde till Nerpes, af misstag kunnat hänföras till Nerpes skärgård, förefaller icke otroligt och berörda skär torde således vara den sista punkt af Finland, som den sista af dessa den finskt-katolska kyrkans furstliga representanter beträdde.

*) Den trånga farleden inwid Rönnskärs båk berättas hafwa blifwit upptagen före 1808 års krig, af den rike, sedermera adlade handlanden i Wasa, Fahlander. Genom hans omsorg lærer Rönnskär erhållit båk och lotsar.

Den av "Malax moderkyrka tillhörig fattigbössa, uppställd senast 1844", finns numera vid Kvarkens båtmuseum i Åminne.

Foto och layout: Göran Strömfors

stenar. Denna inhägnad är omkring 48 alnar i längd från N till S. och wid pass 20 alnar bred. Muren är försedd med 3 portar eller rättare afbrott i muren af 1 ½ alns bredd, åt Ö., N. och S. Wid östra ingången finnes en Malax moderkyrka tillhörig fattigbössa, uppställd senast 1844. Inom gravgården finnes inalles 5 stenkummel, af hvilka det sydligaste är störst, i sitt nuwarande skick wid pass 2 alnar högt och 6 alnar i diameter. Under detta kummel, lyder sägen, begrofwos wid planens inwigning twänne "fröknar", hvilka enwist uppgifwas varit biskopens döttrar. Kumlet har, såsom äfwen dess yttre antyder, i senaste tider 2 gånger af besökare blifwit delwis uppkastad. Hwardera gången sägas mynt blifwit funna, af hvilka det äldsta af en fiskare uppgafs varit öfwer 300 år gammalt, de öfriga yngre. Troligtwis ha dessa mynt gått ett lika eländigt öde till möte, som, såwidt wi weta, de mynt hvilka uppgifwas blifwit funna wid den senaste gräfningen på Korsholms wallar, äfvensom wid en planering för några 10:tal år sedan å Kapellbacken, då de derstädes befintliga oundersökta ruinerna efter ett kapell, den svenska kulturens i södra Österbotten troligen äldsta historiska minne, tanklöst förstördes.

De öfriga kumlen äro knapt öfwer 3 alnar i diameter och höja sig föga öfwer marken. Stenarne i dem hafwa samma åldriga färgläggning som de å muren, utom i det ostligaste, under hwilket 1844 begrofs en drunknad Sundombo.

Några steg utanför södra ingången finnas med små kullerstenar afbildad den s. k. "jungfrudansen", ett flackt rund labyrinthplan af omkring 10 alnar i diameter. Äfwen denna stenläggning har ett åldrigt utseende. Jungfrudansen, ehuru af wexlande form, finnes sålunda tecknad på åtskilliga andra skär i Malax skärgård. Om dessa stenläggningars ursprung upplyser ingen tradition. I Wörå uppgifves fiskarbarnen såsom desammas upphof. Några kummel, som förekomma på höjden å öns norra och östra kuster, äro uppkastade af skälskyttar. På Finnskatan äfvensom en annan udde å öns östra sida finnas lemningar efter små provisionella stenboningar, som enligt sägen begagnats af finnar, hvilka fordom fiskat wid Storskär. Äfwen näfverskor skola ännu påhittats efter dem.

De nuwarande fiskarstugorna ligga på wardera sidan om norra inloppet till det nästan uppgrundade sund på skärets östra sida, i hwilket biskopens skepp berättas hafwa legat för ankar.

Såsom bekant är, flyktade den olycklige Kurck undan Sewerin Norrby först till Raumo och sedan till Nerpes från hwars skärgård han afseglade den 22 juli 1522, för att snart derpå finna sin sista asyl bland böljorna i Ålands haf.

På denna sorgliga färd åtföljdes Arwid Kurck af många andra flyktingar, män och fruntimmer af Finlands ädlaste familjer, hvilka delade hans tragiska öde.

Att Storskär genom sin närhet till Wargö, som i ekklesiastikt hänseende hörde till Nerpes, af misstag kunnat hänföras till Nerpes skärgård, förefaller icke otroligt och berörda skär torde således vara den sista punkt af Finland, som den sista af dessa den finskt-katolska kyrkans furstliga representanter beträdde.

*) Den trånga farleden inwid Rönnskärs båk berättas hafwa blifwit upptagen före 1808 års krig, af den rike, sedermera adlade handlanden i Wasa, Fahlander. Genom hans omsorg lærer Rönnskär erhållit båk och lotsar.

Avskrivet av Siri Hagback 28 december 2016.